Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U000556

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 13-03-2026

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу: 583 СТ від 18.05.2026

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Чернишенко Олена Іванівна
2. Olena Chernyshenko

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 051

Назва наукової спеціальності: Економіка

Галузь / галузі знань: соціальні та поведінкові науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Економіка

Дата захисту: 27-04-2026

Спеціальність за освітою: економіка

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 12234

Повне найменування юридичної особи: Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут"

Код за ЄДРПОУ: 02071180

Місцезнаходження: вул. Кирпичова, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут"

Код за ЄДРПОУ: 02071180

Місцезнаходження: вул. Кирпичова, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 65.01.75, 06.51.41, 06.54, 06.81.45

Тема дисертації:

1. Удосконалення методів формування собівартості продукції підприємства

2. Improvement of methods for determining the cost of production at an enterprise

Реферат/анотація:

1. У дисертаційній роботі представлені результати дослідження теоретичних та науково-методичних положень, а також розробки практичних рекомендацій щодо удосконалення методів економічної оцінки промислових підприємств. Об'єктом дослідження є процеси формування собівартості продукції на підприємствах у системі управлінського обліку та контролю витрат. Предметом дослідження є теоретичні та методичні підходи, принципи та методи та підходи до формування собівартості продукції, а також механізми їх удосконалення з метою підвищення ефективності управління витратами підприємства. Методичною та теоретичною базою дослідження є фундаментальні положення економічної теорії, методичні розробки та наукові праці провідних учених, що стосуються вдосконалення методів формування та обліку собівартості продукції промислових підприємств. При вирішенні завдань дисертаційного дослідження застосовано сучасні загальнонаукові та спеціальні методи: аналізу, синтезу, узагальнення та порівняння – для уточнення

сутності економічних категорій, пов'язаних із собівартістю; системного підходу – для систематизації факторів і показників, що визначають рівень витрат; процесного та сценарного – при моделюванні алгоритму удосконалення методів калькулювання собівартості та оцінювання їх ефективності; статистичні та графічні – для аналізу сучасного стану витратної структури та тенденцій розвитку промислових підприємств України; експертних оцінок – для визначення вагомості окремих елементів витрат і їхнього впливу на кінцеву собівартість продукції; структурно-логічного та економіко-математичного моделювання – для розробки методичних положень оптимізації процесів формування собівартості; абстрактно-логічного – для теоретичних узагальнень результатів дослідження та формування висновків щодо удосконалення методів обліку й калькулювання витрат.У вступі обґрунтовано актуальність задач дослідження, наведено наукову новизну та сформовано практичне значення одержаних результатів. У першому розділі здійснено дослідження теоретичних аспектів формування собівартості промислового підприємства. проведено теоретико-методологічне дослідження категорії «собівартість». Визначено, що собівартість є ключовим економічним терміном, який використовується для опису загальних витрат на виробництво товарів або послуг. Визначення цього терміну та його теоретико-методологічний зміст багато в чому залежить від сфери його розгляду та використання. Обґрунтовано ринкові функції собівартості, які характеризують її як економічні категорію: функція ефективності комерційно-виробничої діяльності підприємства; функція прогнозування попиту для прийняття рішення прототип виробництва; функція співвідношення між якістю продукції та її ціною; функція ринкового стимулювання диверсифікації; функція зворотного зв'язку підприємства з ринком. У другому розділі проведено дослідження сучасного стану витрат на виробництво промислової продукції в Україні, по її основних сферах та галузях. Інтегрований аналіз макроекономічних показників за 2020–2025 рр. дозволяє констатувати, що українська економіка переходить у фазу стабілізаційно-відновлювального розвитку, зберігаючи водночас потребу у стратегічних реформах, спрямованих на підвищення продуктивності, зниження енергоємності виробництва та посилення інституційної стійкості фінансової системи. Проведено галузевий аналіз витрат підприємств в умовах воєнного стану, визначено їх особливості та вплив на їх розмір воєнних факторів. Розроблено порівняльну структуру виробничих витрат до і після започаткування воєнного стану в Україні. У третьому розділі дисертації здійснено розвиток методів формування собівартості промислової продукції на основні концепції гоал-костингу. На основі дослідження еволюції сучасних систем формування собівартості промислової продукції визначено, що на більшості промислових підприємств України в цей час застосовуються в основному дві основні системи визначення виробничих затрат: облік витрат за замовленнями (англ: job order cost system) і облік витрат за процесами (англ: process cost system). Удосконалено методичні положення процесу формування собівартості, ціни і прибутку в рамках позамовного підходу на основі органічного поєднання в його рамках собівартості, ціни і прибутку. Визначено та обґрунтовано передумови ефективного використання на українських промислових підприємствах сучасних систем формування собівартості промислової продукції таргет-костинг та кайдзен-костинг.

2. The dissertation presents the results of research into theoretical and scientific-methodological provisions, as well as the development of practical recommendations for improving methods of economic evaluation of industrial enterprises. The object of the study is the processes of forming the cost of production at enterprises in the system of management accounting and cost control. The subject of the study is theoretical and methodological approaches, principles, methods, and approaches to the formation of production costs, as well as mechanisms for their improvement in order to increase the efficiency of enterprise cost management. The methodological and theoretical basis of the study is the fundamental provisions of economic theory, methodological developments, and scientific works of leading scientists concerning the improvement of methods for forming and accounting for the cost of production of industrial enterprises. In solving the tasks of the dissertation research, modern general scientific and special methods were used: analysis, synthesis, generalization, and comparison – to clarify the essence of economic categories related to cost; a systematic approach – to systematize the factors and indicators that determine the level of costs; process and scenario – when modeling the algorithm for improving cost calculation methods and evaluating their effectiveness; statistical and graphical – to analyze the current state of

the cost structure and development trends of industrial enterprises in Ukraine; expert assessments – to determine the significance of individual cost elements and their impact on the final cost of production; structural-logical and economic-mathematical modeling – to develop methodological provisions for optimizing cost formation processes; abstract-logical – for theoretical generalizations of research results and forming conclusions on improving methods of accounting and cost calculation. The introduction substantiates the relevance of the research tasks, presents the scientific novelty, and forms the practical significance of the results obtained. The first section examines the theoretical aspects of determining the cost price of an industrial enterprise. A theoretical and methodological study of the category of “cost price” is conducted. It is determined that cost is a key economic term used to describe the total cost of producing goods or services. The definition of this term and its theoretical and methodological content largely depends on the sphere of its consideration and use. The market functions of cost, which characterize it as an economic category, are substantiated: the function of the efficiency of the commercial and production activities of an enterprise; the function of forecasting demand for making production prototype decisions; the function of the relationship between product quality and its price; the function of market stimulation of diversification; the function of enterprise feedback with the market. The second section examines the current state of industrial production costs in Ukraine, broken down by key sectors and industries. An integrated analysis of macroeconomic indicators for 2020–2025 shows that the Ukrainian economy is entering a phase of stabilization and recovery, while still needing strategic reforms to boost productivity, reduce energy intensity of production, and strengthen the institutional stability of the financial system. An industry analysis of enterprise costs under martial law was conducted, identifying their characteristics and the impact of military factors on their size. A comparative structure of production costs before and after the introduction of martial law in Ukraine was developed. In the third section of the dissertation, the methods for forming the cost of industrial products based on the basic concepts of goal costing were developed. Based on the study of the evolution of modern systems for forming the cost of industrial products, it was determined that at most industrial enterprises in Ukraine, two main systems for determining production costs are currently used: job order cost system and process cost system. The methodological provisions of the process of forming the cost, price and profit within the framework of the non-order approach were improved on the basis of an organic combination of cost, price and profit within its framework. The prerequisites for the effective use of modern systems for forming the cost of industrial products, target costing and kaizen costing, at Ukrainian industrial enterprises were determined and substantiated.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- 1. Чернишенко О.І., Ларка Л.С. Напрямки удосконалення планування собівартості продукції підприємства // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ", 2012. № 5. С. 53-58. (Б)
- 2. Чернишенко О.І., Ларка М.І. Вибір оптимального методу розподілу непрямих витрат на промислових підприємствах // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва. Харків : НТУ "ХПІ". 2013. № 67 (1040). С. 29-35. (Б)

- 3. Чернишенко О.І. Собівартість як економічна категорія [Електронний ресурс] // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. Електрон. текст. дані. 2024. № 3 (29). С. 70-79. (Б)
- 4. Chernyshenko O., Kobeleva T., Poliakova T. Development of methods for planning the cost of industrial production and ways to reduce it // Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит. № 5 (195). P. 130-135. (Б)
- 5. Чернишенко О.І., Перерва П. Г., Євсєєв А. С., Пономарьов В. Д., Перерва О.П. Ефективність комерціалізації інтелектуально-інноваційних технологій на основі цінових та вартісних характеристик // Науковий вісник Міжнародної асоціації науковців. Серія: економіка, управління, безпека, технології. Київ. Т. 4, № 1. 2025. (Б)
- 6. Чернишенко О.І. Розвиток методів формування собівартості витрат ромислової продукції з використанням японського досвіду // Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит. 2024. № 12 (203). С. 118-130. (Б)
- 7. Чернишенко О. І. Формування собівартості промислової продукції на основі системи гоал-костинг // Вісник економіки транспорту і промисловості : зб. наук.-практ. ст. Укр. держ. ун-т залізничного транспорту. Харків, 2025. № 91. С. 155-167. (Б)
- 8. Chernyshenko O., Pererva P., Ponomarov V. [et al.] Formation of production cost by the methods of "Target costing" and "Kaizen costing" and their impact on the enterprise efficiency // Technology Audit and Production Reserves. – 2025. – Vol. 1, No. 4 (81) : Economics of enterprises. Macroeconomics. – P. 20–27.
- 9. Chernyshenko O. Cost of technological products: essential security [Electronic resource] // Innovations and transformations in education, society, and economic management : coll. sci. monograph / ed.: M. Wierzbik-Strońska, T. Nestorenko. Electronic text data. Katowice : WWSTK, 2024. Chap. 2.13. P. 218-214.
- 10. Чернишенко О.І., Кобєлєва Т. О. Еволюція сучасних систем формування собівартості промислової продукції // Трансформація бізнесу в контексті глобальних викликів сталого розвитку : монографія / під заг. ред. Храпкіної В. В., Пічик К. В.; Національний університет "Києво-Могилянська академія". - Київ : Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2025. [Підрозділ] 1.3. С. 29-47.
- 11. Chernyshenko O.I. Problems of accounting for the costs of innovation production and ways to solve them [Electronic resource] // Marketing of innovations. Innovations in marketing : materials of the Intern. Sci. Internet Conf., December 2024 / ed. S. Illiashenko ; Univ. of Economics and Humanities. [E-edition]. Bielsko-Biala : WSEH, 2024. P. 119-121.
- 12. Chernyshenko O.I. Prospects for the use of the kaizen-costing system in Ukraine [Electronic resource] // Sustainable Development: Modern Theories and Best Practices : materials of the Monthly Intern. Sci. and Practical Conf. (October 31 – November 1, 2024) / gen. edit.: Olha Prokopenko, Shakhnos Gapurbaeva. – Electronic text data. Tallinn : Teadmus OÜ, 2024. P. 21-23.
- 13. Chernyshenko O.I. Goal costing as an innovative method of cost formation in industry [Electronic resource] // Sustainable Development: Modern Theories and Best Practices : Materials of the Monthly Intern. Sci. and Practical Conf. (March 31 - April 1, 2025) / Gen. Edit. Olha Prokopenko, Ihor Halytsia. – Electronic text data. – Tallinn : Teadmus OÜ, 2025. – P. 26-31.
- 14. Чернишенко О.І., Ларка М.І. Удосконалення планування собівартості продукції як запорука конкурентоспроможності вітчизняних підприємств // Актуальні питання організації та управління діяльністю підприємств у сучасних умовах господарювання : зб. тез доп. 7-ї наук.-практ. конф., 29 листопада 2017 р., м. Харків : електрон. вид. [Харків : НАНГУ, 2017]. С. 87-88.
- 15. Чернишенко О.І., Кобєлєва Т.О. Аналіз витрат та методів формування собівартості промислової продукції // Управління розвитком соціально-економічних систем : матеріали 8-ї Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 21-22 березня 2024 року). Харків : ДБТУ, 2024. Ч. 2. С. 128-131.
- 16. Чернишенко О.І. Собівартість продукції як фактор ринкового успіху // Актуальні проблеми сучасної науки: теоретичні та практичні дослідження молодих учених : матеріали 2-ї Всеукр. наук.-практ. конф., м. Полтава, 14–15 травня 2024 р. Полтава : [б. в.], 2024. С. 281-282.
- 17. Чернишенко О.І., Кобєлєва Т.О. Особливості обліку витрат промислових підприємств за системою "стандарт-кост" // Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін : зб. наук.

праць 7-ї Всеукр. наук.-практ. конф., 31 жовтня 2024 р. Полтава : ПДАУ, 2024. С. 252-254.

- https://drive.google.com/file/d/1D0af4IRnGzC4hrV5tDD6-TG-TiklPBR4/view 18. Чернишенко О.І. Зарубіжний досвід формування витрат на логістичну діяльність промислового підприємства // Маркетинг і логістика в системі менеджменту: виклики цифрової глобалізації: тези доп. 15-ї Міжнар. наук.-практ. конф., пам'яті професора Євгена Крикавського, Львів, 17–18 жовтня 2024 р. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2024. С. 416-417.
- 19. Чернишенко О.І. Перспективи використання систем калькулювання собівартості "таргет-костинг" та "кайдзен-костинг" [Електронний ресурс] // Наукове забезпечення розвитку національної економіки: досягнення теорії та проблеми практики : матеріали 9-ї Всеукр. наук.-практ. конф., м. Полтава, 21 листоп. 2024 р. Електрон. текст. дані. Полтава : ПДАУ, 2024. С. 412-414.
- 20. Чернишенко О.І. Переваги і недоліки системи обліку витрат "директ-костинг" // Теоретичні та практичні аспекти забезпечення розвитку фінансово-економічних систем в умовах трансформаційних змін : зб. тез доп. міжвуз. наук.-практ. конф., 14 листопада 2024 р. Харків, 2024. С.231-233.
- 21. Чернишенко О.І., Кобєлєва Т.О. Переваги і недоліки системи калькулювання собівартості "таргет-кост" // Теоретичні та практичні дослідження молодих вчених : зб. тез доп. 18-ї Міжнар. наук.-практ. конф. магістрантів та аспірантів, 19-22 листопада 2024 р. Харків : НТУ "ХПІ", 2024. С. 472-473.
- 22. Чернишенко О.І. Зарубіжний досвід формування і планування собівартості промислової продукції // Наука і молодь у XXI сторіччі : зб. матеріалів 10-ї Міжнар. молодіжної наук.-практ. інтернет-конф., м. Полтава, 28 листопада 2024 року. Полтава: ПУЕТ, 2024. С. 274-277.
- 23. Чернишенко О.І. Аналітичне дослідження методів формування собівартості промислової продукції // Економічна аналітика: сучасні реалії та прогностичні можливості : матеріали тез 2-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 24 січня 2025. Київ : КНЕУ, 2025. С. 345-347.
- 24. Чернишенко О.І., Кобєлєва Т.О. Моделі формування цільової собівартості // Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством : матеріали 8-ї Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., присвяченої пам'яті професора Фесенка, 25 березня 2025 р.: у 2 ч. Ч.1. Полтава: [б. в.], 2025. С. 154-155.
- 25. Чернишенко О.І. Позамовний підхід до формування собівартості промислової продукції // Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство : тези доп. 7-ї Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 27–28 березня, 2025 р. : у 3 ч. Ч. 3. Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2025. С. 151-154.
- 26. Чернишенко О.І. Формування собівартості методом таргет-костинг // Актуальні проблеми сучасної науки: теоретичні та практичні дослідження молодих учених : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., м. Полтава, 14-15 квітня 2025 р. Полтава : ПДАУ, 2025. С. 338-340.
- 27. Чернишенко О.І. Гоал-костинг як перспективна модель формування собівартості промислової продукції // Менеджмент та маркетинг як фактори розвитку бізнесу : матеріали 3-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 23-24 квітня 2025 р. : у 2 т. Т. 2. Київ : ВД "Києво-Могилянська академія", 2025. С. 47-50.
- 28. Чернишенко О.І. Гоал-костинг собівартості продукції // Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я: тези доп. 33-ї міжнар. наук.-практ. конф. MicroCAD-2025, 14-17 травня 2025 р. Харків : НТУ "ХПІ", 2025. С. 1113.
- 29. Чернишенко О.І. Гоал-костинг як інноваційний підхід до формування собівартості промислової продукції // Молодь у сучасній науці: погляд у майбутнє : зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти, м. Хмельницький, 6 травня 2025 р. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2025. С. 193-195.
- 30. Чернишенко О.І. Гоал-костинг як ефективний метод формування собівартості промислової продукції // Теорія та практика менеджменту : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 12 травня 2025 р. Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2025. С. 173-176.
- 31. Чернишенко О.І. Перспективи моделі гоал-костинг для промислових підприємств // Авіація, промисловість, суспільство: матеріали 6-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 15 травня 2025 р., м. Кременчук. Харків : ХНУВС, 2025. С. 546-550.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: ДР №0125U001340, ДР № 0125U001339, ДР №0125U000532

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кобєлєва Тетяна Олександрівна
2. Tetiana Kobielieva

Кваліфікація: д. е. н., професор, 08.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-6618-0380

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут"

Код за ЄДРПОУ: 02071180

Місцезнаходження: вул. Кирпичова, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Лега Ольга Василівна
2. Olha Leha

Кваліфікація: к. е. н., доц., 08.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-0989-8000

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Полтавський державний аграрний університет

Код за ЄДРПОУ: 00493014

Місцезнаходження: вул. Сковороди, Полтава, Полтавський р-н., 36003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: https://ror.org/01s344n79

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Балан Олександр Сергійович

2. Oleksandr Balan

Кваліфікація: д. е. н., професор, 08.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-6711-5687

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Одеська політехніка"

Код за ЄДРПОУ: 43861328

Місцезнаходження: пр. Шевченка, Одеса, 65044, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Татаринцева Юлія Леонідівна

2. Yuliia Tataryntseva

Кваліфікація: к. е. н., доц., 08.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2910-9280

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут"

Код за ЄДРПОУ: 02071180

Місцезнаходження: вул. Кирпичова, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Косенко Олександра Петрівна

2. Oleksandra Kosenko

Кваліфікація: д. е. н., професор, 08.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4028-7697

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут"

Код за ЄДРПОУ: 02071180

Місцезнаходження: вул. Кирпичова, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради	Єршова Наталя Юріївна
Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні	Єршова Наталя Юріївна
Відповідальний за підготовку облікових документів	Кобєлєва Тетяна Олександрівна
Реєстратор	Юрченко Тетяна Анатоліївна
Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності	Юрченко Тетяна Анатоліївна

